

A „levelek” visszhangja

Közelről nézve

A Délmagyarország cikk-sorozatának olvasása közben hiányérzetem támadt, mert a két panaszos levélből idézett sorok, valamint a felsorakoztatott tények, vélemények csak felületes betekintést engedtek a felsőoktatásban tanulók életébe. Mint egyetemi hallgató, eléggé közelről érint a téma. Tapasztalataim alapján szeretnék néhány gondolatot hozzáfűzni a teljesség igénye nélkül.

Első és legfontosabb kérdés: vajon létezik-e az a bizonyos megkülönböztetés és a belőle fakadó ellentét a különféle foglalkozású szülők továbbtanuló gyermekei között?

A válasz keresésére egyszerűbb az egyetemi évek kezdetére és egyúttal a problémák születésének idejére visszatekinteni. Az első éves, a „golya” csak a külsőségeket láthatja társai közül. Később alaposabban megismeri őket, másfajta értékrendet igyekszik kialakítani magában, gyakran új ismeretsegeket keres. Minek alapján? Véletlenül, az egyetem sokszínű forgatagában, előadások után bőven akad alkalom. Hasonló hasonlónak örül — tartja a latin közmondás, de nem elegendő, ha a hasonlóság csupán a szülői házra vagy a pénztárcára méreteire áll. Az igazi kontaktushoz a szimpátián kívül az emberi jellemvonások egymáshoz igazodása, a nézetazonosság is elengedhetetlen. A „golya” különösen szeretné, ha a barátja vagy barátai hasonló érdeklődésűek lennének, mint ő. Utígon ezen morfondírozik, már kialakul néhány kapcsolat közte és az évfolyamtársai között. Vajon észreveszi-e? Ha igen, akkor ez, és nem a származás szabja meg értékét a többiek szemében. Véleményem szerint a „melósok” gyermekeinek megkülönböztetése más hallgatóktól, képtelenség.

Az egyik édesanya azt írta levelében, hogy a KISZ-vezetőkre jobban illik a „törtétek szövetsége” elnevezés. Aki csak eszköznek tekint a másikat, az valóban lehet törtétk, az ilyen tulajdonságú emberek ideig-óráig tényleg segítik egymást kétes céljaink elérésében, de ők sem vonhatják ki magukat a mindenkire vonatkozó kötelezettségek alól, tehát dolgozniuk kell, sőt, ha „valakikké” akarnak válni, többet, jobban másoknál. Ha emberek szerveznek, elkerülhetetlenül megváltoznak, megtanulják mérlegelni, mit, hogyan érdemes csinálni. Így lesznek törekvők, akik messziről nézve törtétknek látszanak. Akadtak egyetemi hallgatók, sajnos nem kis számban, akik „elhatárolják” magukat mindenféle közös munkától és könnyen mondanak ítéletet arról, aki nem így tesz. Ez az „életfilozófia” még akkor is megbosszulja magát, ha nem párosul tanulmányai elhanyagolásával. Aki vallják, bármilyen neveségesen hangzik, valamelyest hősökné képzelik önmagukat. Valószínű, a hirtelen szabadság ártott meg nekik, miattuk semmiesetre sem szabad elmarasztalni véleményét alkotni a többiekéről. Hogyan is hibáztathatnám a panaszkodó édesanyát, hiszen mindazt, amit tud, gyermeke elbeszéléseiből tudja...

Évkönyvből lehetne gyűjteni a cseles fogásokat, amelyeket a főiskolák vagy egyetemi hallgató otthoni nyugalmának és szegedi kényelmének biztosítására alkalmaz. Nagyrészt sohasem tud-

dódnak ki, nem szaporítják a szülők ráncait.

Ismerősöm gyorsan tanult, olyannyira, hogy elkönnyelműsködte: az egyik vizsgáját. Tanulmányainak meghosszabbítására félét ismételt, úgy gondolta: egy „bohém” évvel gazdagabb lesz. A szülők erről mit sem tudva, hozzáértő emberek elképzelésére állították, hogy az a főiskola, amelyet a gyermekük elvégzett, öt éves. Hozzá kell tennem, otthon nagyon szeretik, gyakran jár haza, a falujába, az utcán mindenkinék, az idősebbeknek is illelően köszön. Ahogyan elmondta, először a régi évfolyamtársai kezdtek rá „másképpen nézni”. Miután elvált tőlük, az újak között kereste, de nem találta meg a helyét. Nem irigylem tőle azt az egy évet. Nem csak papíron, a kedélyén is nyomott hagyott.

Vannak, akik komolyabban kezelik a sikereiket és a sikertelenségeiket, de az utóbbiakról ők is gyakran hallgatnak. Megvan a jól bevált recept, miről érdemes beszélni és miről nem.

Kockázatos mindent elmondani, esetleg a szülők nem értik meg és az ösztönzést megtorlás követi.

— Fiam, látom, hogy úgysem tanulsz eleget, ezentúl kevesebb zsebpénzt kapsz és minden hétvégén hazautazol — parancsolja a szigorú atya egy-egy rossz jegy esetén. A fiú ahelyett, hogy jobban tanulna és ragaszkodna a bé-

kés családi hajlékhoz, elrugaszkodik tőle, mert nem bírja a levegőjét sem?

Mindent elhallgatni vesélyesen csúszós út, tudnia kell a diáknak, meddig merészkedhet rajta. A valósághoz hozzátartozik nagyon sok szülő véleménye: „csak elvégezze a gyereket”. A város és az iskola messze van, nem jön róla hír, a diploma a lényeg. Pedig a továbbtanuló fiatal olyan sok mást is szeretne elérni, hogy nem egyszer ezért repül a vizsgákról.

Vicnek is beillene a következő történet: júniusban lógó orral ballag az egyetemista pároska. Megkérdezik tőlük az ismerősök:

— Miért szomorkodtok?

— Áá, semmi különös, csak összekevertük a vizsgaidőszakot a mézesheccel...

Ilyenkor aztán beköszönt a „hosszú, forró nyár”, amikor nem annyira a tűző napsugaraktól, inkább a tanulástól vereztekezünk. Hangosan ki nyilatkoztatjuk, mekkora méltánytalanság ért bennünket, édesanyánk mindezt hallja, ha többször, akkor el is hiszi, és beszélünk neki káros szubjektívításról, meg a gépi oktatás szükségességéről, pedig még gondolatnak is háborzongató lenne egy könyörtelenül kérdezőgép a szigorlatunkon. Takargatjuk saját hibáinkat, így készulünk a vizsga lélektani csatájára, közben másból észrevétlenül levizsgázunk...

Jámor Ernő

A világ tetején

Pamír—77. Így nevezik az Acsik-Tas Alaj fennsíkon, a Pamírban levő nemzetközi alpinista tábor. A negyedik éve működő létesítmény a világ számos országában élő sportolónak teszi lehetővé, hogy feljusson a Szovjetunió legmagasabb hegycsúcsaira.

Idén egy hónapig a „Pamír—77” alpinista tábor 167 amerikai, csehszlovák, NDK-beli, nyugatnémet, magyar,

svájci, japán és más nemzetiségű turistát „otthonává” vált. A külföldi vendégek tapasztalt szovjet alpinisták vezetésével gyarapították tudásukat. Százharmincan oszromolták a „hétézer-métereseket”, a 7495 méter magas Kommunizmus-csúcsot, a

7134 méteres Lenin- és a 7105 méter magas Korzsenevskij-csúcsot. (APN)

Könyvekről, sorokban

Lenin: Az Októberi Forradalomról. A kötet Leninnek az azokat a beszédeit, beszámolóit, cikkeket tartalmazza, amelyek az Októberi Forradalom első öt évfordulójával kapcsolatban hangzottak el, illetve íródtak. Ezeket a munkákat azonban nem csupán ez fűzi össze, közös vonásuk az is, hogy összegező jellegűek: visszatérően egy bizonyos útszakaszra, ismertetik az elért eredményeket, a nehézségeket és általános következtetést vonnak le belőlük. „Forradalmunknak — mondotta Lenin — nem egyes, hanem valamennyi alapvető vonása nemzetközi jelentőségű abban az értelemben, hogy ez a forradalom hatással van a világ minden országára”. (Kossuth Könyvkiadó)

J. Ciepłowski: A Szovjetunió gazdaságtörténete. A szerző nagyszabású vállalkozása bevezetőjében bemutatja a cári Oroszország gazdasági helyzetét, azt, hogy milyen örökséget vett át 1917-ben a győztes szovjet hatalom, mennyire rontotta az amúgy is fejletlen termelőerőkkel rendelkező ország gazdasági helyzetét az első világháború. Ezután ismerteti a szocialista gazdaság ki-

építésének előzményeit a hadikommunizmus éveit, a gazdaság helyreállítását a polgárháború éveit után. Elemzi az iparosítási politika végrehajtását, a mezőgazdaság szocialista átalakítását, a lakosság anyagi helyzetét, a második világháború idején kialakult helyzetet, az 1945 után kibontakozó tendenciákat. Átfogó képet kapunk a gazdaságirányítási rendszer 1938-ban kezdődött reformjáról, ennek a növekedési ütemre gyakorolt hatásáról. (Kossuth Könyvkiadó)

Molnár Zoltán: Egy vöröskatonai emléke. Nem regény ez a kis kötet, hanem pontos lejegyzése annak, amit egy vöröskatonai elmesélt. A szerző úgy vélte, a szűkszavú, vázlatos, meztelen előadás többet ér, ha pontos, mert így őriz meg jobban nemcsak a történetet, a kalandokat, hanem egy akkori magyar katona gondolkodását, észjárását is. A könyv tiszaföldvári hőse túlmutat önmagán: érezteti annak a százazernek a sorát, akiket ott talált a forradalom, s akik beálltak a vörös zászló alá. A magyar hadifoglyok közül egyetlen egyről sem tud a történelem, aki a fehérek oldalára állt

Ady és a kortárs szegedi képzőművészek

Ady és a fővárosi képzőművészek kapcsolatáról több helyen is olvashatunk. Bölöni György forrásértékű könyve, *Az igazi Ady* idevágó adatok tárháza. Varga József külön tanulmányt írt *Ady képzőművészeti érdeklődéséről az Eszmet és irodalmi találkozások* című (1970) tanulmánykötetbe. A Corvina Kiadó centenáriumi ajándéka Ady képzőművészeti írásainak gyűjteménye *Az élet szobra* címmel.

Jóval kevesebbet hallottunk, vagy alig esett szó Ady kapcsán a szegedi képzőművészekről. A földrajzi távolság csak a szorosabb személyes kapcsolat kialakulását akadályozta. Ady költészetének hatását nem. A szegedi képzőművészet haladó ágának képviselői fölismerték és elismerték Ady korszakos jelentőségét, és saját törekvéseik igazolását látták a költő munkásságában.

A szegediek közül *Moholy-Nagy László* (1895—1946), az állami főgimnázium — a mai Radnóti gimnázium — egykori diákja került vele a legszorosabb kapcsolatba. A világhírű művész eleinte irással próbálkozott. A középiskolás diák verseit és prózáját a *Délmagyarország* (1912) is közölte. Kéteményei több helyen Ady közvetlen és közvetett hatását mutatják. Egyik verséből például szó szerint átvesszi a „déli verőn” kifejezést.

Moholy-Nagy 1918-ban ismerkedett meg Adyval. Testvére, Nagy Jenő (sz. 1891) közlése szerint szinte mindennapos látogatója volt a nagybeteg költőnek. Sőt: egyik képét Adynak ajánlotta! *A Budai hegyek* című, 94×63 cm-es olajkép egy súlyos, többszerű formákba foglalt óbudai (esetleg csillaghegyi) dombos tájat ábrázol. A festmény Csinszka ajándéka volt, került vissza Nagy Jenőhöz.

Nincs frásos bizonyítékunk, de valószínű, hogy az évekig Párizsban élt szobrász, festő és műkereskedő, *Brummer József* (1883—1945) is ismerte Adyt. Az *Új versek* (1906) megjelentekor már a költő táborába tartozott. Bölöni György *Az igazi Ady* című könyvében (1934) írja: „Az

Ady-hívek között volt egy Donatellósan finom fejű magyar szobrász is, aki pénz híján néha modellt állt ebben az időben. Ma New York egyik legnevesebb műkereskedője: Brummer.”

Világhírű földink, *Csáky József* (1888—1971) az Ady-versek első francia nyelvű tolmácsolói között volt. Eckhardt Sándor és Baranyai Zoltán három versét ültetése (1909) után, ő ismertette meg újabb verssel a franciákat. Lefordította a *Virág-fohász virágok Urához* című verset, amely 1913-ban jelent meg a *Feuilles de Mai* című folyóiratban.

Bánszky Sándor (1888—1918), a magyar avantgarde méltatlanul feledésbe hullott alakja is rajongott Adyért. A szegedi szobrász 1913 áprilisában utazott Párizsba, és a villefranche-i „fekete kolostorban” vesztette fiatal életét. Egyik főmunkáit fényképe Ady *A Halál rokona* című verséből vett idézetet írt: *Szeretem megcsókolni azt, / Aki elmegy.* A kép hátoldalán kelet is olvasható: Budapest, 1911. július hó 2-án. A *Zilahy ember nótája* című Ady-versest külön lapra írta le magának. Ezen is van dátum: 1910. XII. 20.

Szöri József (1873—1914) festőművész, a radikális eszmék híve, már 1907-ben (!) Adyt tartotta a legnagyobb költőnek. Ime a bizonyosság: *Hollós József Egy orvos élete* (New York, 1944.) című könyvéből: „...a Vör és arany» akkor jelent meg. Elkezdem olvasni a verseket, és úgy éreztem, mintha egy új világ nyílt volna meg előttem. Néhányat már ismertem közülük, de kötetbe foglalva egészen másként hatottak. Minden újabb vers egy-egy újabb reveláció... Lelkemet teljesen Ady csodálatos költészete fölöttébe. Ilyen még nem volt a magyar irodalomban, költő még soha ilyen hatást nem gyakorolt reám. Úgy éreztem, életem legnagyobb élménye találkozásom Ady költészetével. Igaza van Szörinek — állapítottam meg — Ady nagyobb költő még Petőfinél is.”

Juhász Gyula azt írta a *magyar Daumier*-nek nevezett Szöriről, hogy „Ady Endrénének ő volt első méltó ismertetője városunkban.” (*Homokóra*, 1928. nov. 3.) Juhász minden bizonnyal a Társadalomtudományi Társaság 1914. május 3-án rendezett Ady-matinéjára gondolt. A Délmagyarország híradása szerint maguk a rendezők sem hitték, hogy „Ady Endre neve ekkora hívő tábor tud megmozgatni Szegeden.” A Korzó moziban megrendezett matinén Hollós József megnyitóját után Szöri József olvasta föl Ady-tanulmányát. *Domokos*

László (1882—1973), a Délmagyarország munkatársa a lap május 5-i számában hosszú cikkben ismertette a tanulmányt. Innen tudjuk, hogy Szöri beszélt Ady kife-

jezési eszközeiről, nyelvének zenéjéről, halál-, pénz- és istenes verseiről, bizonyítva, hogy az utóbbiakat nem valóságos érzés alapozta meg. Végül rámutatott arra, hogy „Ady Endrét túlságosan ösztönözött és homályos értelműnek mondják azok, akik Petőfi és Arany körül keringő bolygóktól várják a magyar ég fényességét, és elfelejtik, hogy nagyapaiknak meg annak idején Petőfi ellen volt... panaszuk... Ezt mindenki tudja, és meg is érti, ha a múlttól van szó, de tagadja... ha saját esztétikai leltárába vagy pláne lomtárába kellene egy új rekvizitumot beállítani... Ez is egyik szomorú érvényesülése annak a törvénynek, hogy a legnehezebben érő gyümölcs az emberi kultúráé.”

Károlyi Lajos (1877—1927) is Ady első szegedi ismerője és elismerője közé tartozott. Juhász Gyula azt írja festőbarátjáról, hogy „költői érzéke páratlanul finom és ítélete találó volt”. Ady „tisztaságvágyó érzéseit rendkívüli megértéssel magyarázta még akkor, amikor a farizeusok erkölcsitelenséget szimatoltak Adyban”. (*Széphalom*, 1927. 7—9. sz.)

Gergely Sándor (1889—1932), a későbbi aktivista szobrász a 10-es évek legelőjele már Ady-rajongó volt. Gyermekkori ismerőse, *Balla Rózsa* kéziratos visszaemlékezésében (1973) ez áll: „Sokat foglalkozott Ady Endrével, s hangoztatta, hogy az ő hatása alatt valami egészen rendkívüli, minden régi formáságot mellőző új utakon haladna alkotásaiiban, s legyőzné a maradi előítéleteket, s minden merészebb, bátrabb előretörést gátolt, letipró gáncoskodást...” Gergely valóban új, sőt itthon a legújabb utakon haladt. Sajnos, a forradalmak bukása utáni emigrációban munkásságának korábbi színvonalát nem érte el.

Részt vett Ady temetésén is, és a szegedi *Tűz* című lap hasábjain (1919. febr. 6.) így nyilatkozott a költőről: „...A nagy művész, Ady verseit rajongva olvastuk külföldön (Gergely Münchenben *Hildebrand növényéke volt*. A. F.) és csodáltuk e bátrát, kit nem ijesztett a gúny, ki forradalmár volt a művészetben, a lelkek átférfalásában, kiért később oly sokan rajongtak, kinek annyi szepet köszönhetünk. Ma már csak felénk glóriázik a múltból, és azon az úton haladunk, ha más formában is, melyen ő verezte-kezett a haladás felé. Budapest, 1919. Ady temetésén.”

Gergely Sándor közös útról és közös célról szökölt. Akárcsak Ady a *Csaba új népe* című versében:

Es egymás felé már [csörtetünk, Mint rég eljegyzett cimborák, Festő képét, poéta versét, Fölkináltuk egymás borát.

Apró Ferenc

Szakmunkástanulók az atomerőműnél

A Magyar Néphadsereg új kiképzési rendszerű műszaki alakulatainál már évek óta folyik rendszeres szakmunkásképzés. Azoknak a katonafiataloknak, akik a nyolc általános iskola befejezése után nem végeztek szakmunkásképző iskolát, bevonulnak ugyan lehetőségük van egy egy szakma megszerzésére.

A katonafiatalok az építőipar különféle állami beruházásainál főleg kőműves, ács-állványozó, vasbetonsze-

relő szakmát tanulhatnak kedvezményes tanulási feltételek mellett. Így van ez hazánk legnagyobb állami beruházásánál is, a Paksi Atomerőműnél. Az ott dolgozó építő-műs-aki alakulat parancsnokai már az építkezés megkezdésekor megállapodtak a 22-es és a 26-os Állami Építőipari Vállalatokkal, hogy beindítsák a szakmunkásképzést. Jól indultak, az első évben 65-en szereztek szakmunkás-bizonyítványt.